

patrimoni

El futur dels boscos madurs

Cal mantenir els aprofitaments forestals o deixar a la seva dinàmica natural els principals boscos madurs i singulars de les comarques gironines?

Aquests darrers mesos, diverses entitats ambientalistes han presentat denúncies pel fet que s'estaven practicant —o s'havien aprovat per l'Administració— aprofitaments forestals en boscos catalogats com a singulars pel seu important grau de maduresa ecològica. Aquesta realitat ha generat un interessant debat entre partidaris de la gestió i defensors de deixar els boscos a la seva dinàmica natural, tema que desenvolupem en aquest article.

JOSEP GORDI SERRAT > TEXT I FOTOS

Darrerament han aparegut diverses notícies que alerten i posen en qüestió els aprofitaments forestals que s'han realitzat o es volen dur a terme en alguns boscos catalogats com a singulars i madurs. Els Naturalistes de Girona denuncien que el Departament d'Agricultura ha autoritzat talar arbres en vuit boscos singulars de la demarcació de Girona. En concret, aquesta entitat remarca que des del 2011 s'han dut a terme aprofitaments forestals en nou boscos de les comarques gironines catalogats com a singulars. Els naturalistes consideren que els aprofitaments han generat una important pèrdua del grau de maduresa en boscos situats a Maçanet de la Selva, la Vall de Bianya, Camós i Maçanet de Cabrenys.

Bagues de Riu

El cas més greu és l'aprofitament aprovat que afecta el bosc centenari de Bagues de Riu, el qual, segons Francesc Giró, director d'Acció Natura, és una veritable joia forestal. També ho han denunciat les institucions per a la Defensa del Patrimoni Natural de Catalunya. Es tracta d'un bosc de titularitat pública situat en el Parc Natural del Cadí Moixeró, i que

>> *Aprofitaments d'avets al bosc de Campelles (Ripollès).*

Els naturalistes consideren que els aprofitaments han generat una important pèrdua del grau de maduresa en boscos situats a Maçanet de la Selva, la Vall de Bianya, Camós i Maçanet de Cabrenys

conté un interessant rodal d'avets centenaris. El permís permet la tala d'uns 400 arbres, tot i que segons els tècnics forestals només es tallarien exemplars de mitjana edat, i que el principal objectiu d'aquesta actuació forestal és obrir clarianes per afavorir la regeneració de la massa. De moment, el Departament d'Agricultura ha ajornat la tala dels arbres, però recorda que aquests aprofita-

>> *Pineda de pi negre del bosc de Campelles (Ripollès), i a la dreta, el roure gros del bosc de les Estunes.*

ments es fan d'acord amb un IOF (Instrument d'Ordenació Forestal) aprovat per l'Administració, i que ha vetllat per la permanència i la qualitat del bosc des de fa dècades. Antoni Trasobares, director general del Medi Natural i Biodiversitat, afirma que molt sovint la no intervenció no assegura una millor gestió.

Els que defensen el caràcter singular d'alguns boscos pel seu important grau de maduresa s'oposen a les tales i proposen que aquests boscos siguin considerats reserves forestals i, en conseqüència, deixats a la seva dinàmica natural. Els tècnics forestals i bona part dels propietaris creuen que la gestió forestal, amb el temps, és la millor eina per garantir el futur del bosc. Qui té raó? Ara bé, abans d'entrar en aquest debat, convé aclarir què és un bosc singular.

L'Inventari de Boscos Singulars de Catalunya

Fa uns anys, la Generalitat de Catalunya va encarregar al Centre de Recerca Ecològica i Aplicacions Forestals (CREAF) la confecció de l'*Inventari de Boscos Singulars de Catalunya* (IBSC). Després d'un interessant i lloable procés de participació, de la feina en el

camp per verificar les característiques dels boscos proposats com a singulars i d'un treball de filtratge de la informació recollida, es va arribar a establir una proposta d'inventari que incloïa 229 boscos. Aquesta feina es va presentar públicament la tardor del 2011 a la seu de l'Institut d'Estudis Catalans.

Davant d'aquest inventari, el primer que ens podem preguntar és: què podem entendre com a bosc «singular»? De forma clara i senzilla responem que un bosc singular és aquell que presenta uns valors naturals, culturals o silvícoles superiors a la mitjana dels boscos catalans. Tot seguit ens apareix un altre dubte: quins són els valors que poden fer que un bosc mereixi el qualificatiu de «singular»?

Un bosc singular és aquell que presenta uns valors naturals, culturals o silvícoles superiors a la mitjana dels boscos catalans

La veritat és que la singularitat prové d'una varietat de valors, alguns dels quals poden semblar contraposats. Tot seguit, expliquem els quatre grups de valors que el CREAF ha pres en consideració per determinar la singularitat d'un bosc.

Un dels valors més importants és el de la maduresa del bosc. De nou se'n formula una nova pregunta: què entenem per bosc madur? Doncs és aquell espai forestal que porta molt de temps fora de l'aprofitament econòmic i que, en conseqüència, presenta arbres de grans dimensions i amb molts anys de vida. Normalment, dins d'aquests boscos madurs és molt comú trobar-hi també arbres morts de diferents grandàries i estats de descomposició.

Un altre valor que atresoren alguns boscos és la raresa de les espècies forestals que el formen, i que el poden fer únic. Per tant, dins d'aquesta categoria entren aquells boscos formats per arbres que rarament formen una massa arboreda. És el cas dels teixos, els grèvols... També dins d'aquest apartat es té present la presència d'espècies vegetals o animals protegides, amenaçades o simplement poc abundants a la geografia catalana.

El tercer valor és que es tracti de boscos que tenen un elevat interès sociocultural i educatiu i que, en conseqüència, s'hi localitzen infraestructures d'acollida per als visitants, com una xarxa de camins senyalitzada, miradors, punts d'informació...

En darrer lloc, la singularitat també pot ser producte d'una gestió forestal modèlica duta a terme al llarg de molts anys i que ha propiciat que una finca, pública o privada, sigui digna de visitar i de conèixer com a exemple de bona gestió.

En conclusió, hem observat que sota el concepte «singular» s'hi amaguen realitats ben diferents, que van des de boscos que podríem catalogar de santuaris de la natura a espais forestals ben gestionats per aprofitar-ne la fusta.

Aclarit què és un bosc singular, cal analitzar, molt breument, quina és la utilitat d'aquest inventari elaborat pel CREA que ha determinat que a Catalunya existeixen 229 boscos que podem anomenar singulars i que, en certa mesura i des de òptiques diferents, són els millors boscos del país.

L'IBSC ha de servir als científics i als estudiosos per fer-ne projectes de recerca envers el seguiment de l'ecosis-

>> A l'esquerra, aprofitaments de pi roig al bosc de la muntanya d'Alp. Al centre, roure de fulla gran de la vall de Camprodon. A la dreta, rodal d'avetosa al bosc de la muntanya d'Alp.

tema forestal o l'anàlisi més detallada d'algun dels vectors ambientals. D'altra banda, també és una font d'informació de gran utilitat per als tècnics de l'administració forestal i per als qui es dediquen a la conservació d'espais naturals per tal de tenir més arguments a l'hora de prendre decisions en la gestió forestal i dels espais naturals protegits.

El debat

Des del nostre punt de vista, el principal problema rau en el fet que l'IBSC és un treball inacabat, sense suport legal i que dorm el son dels justos en els profunds calaixos de l'Administració. Per què la clau de volta és aquí? Doncs, senzillament, perquè malgrat tenir un disseny metodològic i un procés de participació correcte, tot i que la propietat considera que s'ha posat a la seva

consideració, l'IBSC no té cap valor legal, és a dir, que no s'ha desenvolupat cap iniciativa legislativa que defineixi i estableixi quins són els drets i els deures dels propietaris dels boscos catalogats com a singulars. En canvi els IOF sí que són documents legals, basats en lleis i reglaments, aprovats per l'Administració i que generen un marc d'actuació a mitjan i llarg termini.

D'altra banda, l'IBSC, des del nostre punt de vista, hauria de tenir una darrera etapa que permetés convertir-lo en una Xarxa Voluntària de Boscos Singulars de Catalunya. És a dir, que després de fer l'inventari caldria haver-ne parlat amb la propietat i només incloure a la xarxa aquells boscos per als qual la propietat, pública o privada, acceptés un acord de custòdia forestal que impliqués un compromís per mantenir els valors mereixedors de la singularitat i la consegüent adequació de l'IOF. Caldria, a més, deixar possibles compensacions econòmiques per a segones etapes, tal com preveu l'actual Administració, que pretén incorporar els boscos singulars en els projectes Life de la Unió Europea per tal d'aconseguir una font estable de finançament. En no haver-se fet un veritable procés de concertació, el fet de treure a la llum l'IBSC ha generat,

Sota el concepte «singular» s'amaguen realitats ben diferents

en ocasions, un efecte del tot contrari al desitjat: és a dir, alguns propietaris, per por a possibles limitacions als aprofitaments a què tenien dret segons els IOF, han decidit, amb la legalitat a la mà, avançar alguns aprofitaments. En conclusió, qualsevol proposta, per molt científica que sigui, que afecti el patrimoni natural i la propietat ha de fonamentar-se en la concertació i l'acord. En aquest sentit, Jordi Rovira, secretari general del Consorci Forestal de Catalunya, afirma: «Em sembla irresponsable i contraproductiu continuar amb la proliferació de figures de protecció que ja ocupen el 30 % del nostre territori. L'assignatura pendent és, precisament, revalorar i donar suport tant a la propietat com a la gestió d'aquests espais. I això inclou el seu aprofitament».

Altres persones, com Josep Maria Mallarach, que és un dels impulsors del Manifest per a la Defensa del Patrimoni Natural de Catalunya, creuen que si es tracta de fer política de conservació, per salvaguardar el més rellevant del nostre patrimoni natural, cal considerar tot el patrimoni que té el país. Una altra cosa són els mitjans que s'arbitrin per conservar-los, que han de ser justos. En aquest sentit denuncia que el Departament d'Agricultura

>> *A l'esquerra, roureda de roure de fulla gran de les Guilleries.*

Al centre, roures martinencs a l'Alta Garrotxa. A la dreta, faig de Riells del Montseny.

incompleix un mandat del Parlament de Catalunya, que insta a preservar el bosc inclosos en l'IBSC, i es pregunta: «És que aquest Departament està exempt d'executar el que acorda el poder legislatiu?». També emfatitza que sigui la mateixa Direcció General del Medi Natural i Biodiversitat, que forma part del Departament d'Agricultura i que és la responsable de l'IBSC —i de la conservació de la biodiversitat—, que faci deixadesa de les seves funcions. I conclou que és llastimos que Catalunya, 22 anys després del Conveni de la Biodiversitat, encara no tingui cap xarxa de boscos madurs en

L'Inventari de Boscos Singulares de Catalunya hauria de tenir una darrera etapa que permetés convertir-lo en una Xarxa Voluntària de Boscos Singulares de Catalunya

evolució natural, malgrat que els de l'IBSC (una fracció ínfima) hagin estat valorats com «els millors» del país, i que el màxim òrgan consultiu de la Generalitat (el Consell de protecció de la Natura) s'hagi pronunciat a favor de deixar que aquests rodals facin la seva evolució natural.

Consegüentment, Mallarach conclou: «Més que “qui té raó”, crec que aquest conflicte palesa dues opcions de política forestal oposades: una, la que vetlla pel bé comú, integra la conservació de la natura (integritat ecològica, reserves forestals integrals o naturals...) en les seves polítiques forestals, amb responsabilitat. I l'altra, la que ara mateix, malauradament, promou el Departament que té les competències forestals, i que simplement ignora les consideracions anteriors. Oi que no ens semblaria raonable que el Departament de Cultura encoratges els propietaris (públics o particulars) dels monuments d'interès nacional a explotar-ne les seves pedres per vendre-les a metres cúbics?».

Un cop més, el debat, farcit d'arguments, està servit.

Josep Gordi Serrat és professor de geografia de la UdG.